

DEZLO

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA
VIA GEPPA 9
TRIESTE 312

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

„Levi center“ tudi v Trstu

Izjava načelnika komunistične skupine v tržaškem občinskem svetu

Tudi v tržaškem občinskem svetu so uveljavili «levi center» po znanem vladnem vzorcu. Do tega je prišlo zaradi težav, v katerih so se znašli demokristjani po porazu, ki so ga doživeli pri glasovanju o občinski bilanci za leto 1963. «Levi center» so ustanovili po dolgotrajnih tajnih pogajanjih med

strankami centra (DC-PSDI-PRI) in socialisti. V bistvu so prevladale zahteve demokristjanov in njihovih najbližjih sopotnikov, katere socialisti podpirajo «od zunaj».

Stališče komunistov do takega «levega centra» je znano. Tudi v našem listu smo o njem že večkrat pisali. To stališče je še enkrat objasnili načelnik komunistične skupine v tržaškem občinskem svetu, tov. Tonel. Iz izjave, ki jo je dal na zadnji seji občinskega sveta, povzemamo naslednje:

«Po dolgih pogajanjih med štiri strankami sedanjega 'levega centra', je bil dosežen sporazum zlasti v pogledu razdelitve mest v občinskem odboru. V novi program odbora so bila vnešena tudi nekatera vprašanja, ki so jih komunisti v občinskem svetu že več let zagovarjali in so prisilili demokristjansko stranko, da jih je vključila celo v svoj volilni program. Toda v novem odboru so demokristjani, z vključitvijo pristaja Scelbove konservativne struje, še bolj okrepili svoje pozicije. Odstavek glede Slovencev, kakršen je tisti, ki ga je odobrila sedanja večina «levega centra», bi bila lahko sprejela tudi stara liberalno-nacionalistična kamora. V njej ni niti besedice o okrožnici, ki jo je svojčas objavil vladni komisar Palamara o londonskem sporazumu in o posebnem statutu ter o ustavi. Ta izjava ima samo en cilj in ta je: mirna asimilacija Slovencev. In s tem se, žal, tudi socialisti strinjajo.»

Svetovavec Tonel je v svoji izjavi nadalje poudaril: «Predlog, ki so ga postavili komunisti za ustvaritev enotnosti v borbi za rešitev tržaškega gospodarstva, so demokristjani zavrnil. Sedaj je proti temu predlogu tudi PSI. Na to zavrnitev komunisti odgovarjajo, poudarjajoč, da se delavsko gibanje zavzema za ta problem ter da ga smatra za nujnega.»

V imenu komunistične skupine je tov. Tonel izjavil, da bodo komunisti, tako kot v preteklosti pozitivno ocenjevali to kar bo pozitivnega in kritizirali vse tisto, kar bi bilo proti koristim delavcev in ljudstva. Upamo pa, da bodo čez čas tovariši socialisti spoznali svojo zmotno in da bodo odklonili svojo solidarnost s sedanjim občinskim odborom. Prepričani smo, da bo delovanje komunistov oživilo novo enotno zvrstitev proti sedanjemu odboru takoimenovanega levega centra ter da bo odprlo perspektive gotovega uspeha.

PRIHODNJA STEVILKA «DELA»
BO IZSLA 7. FEBRUARJA

Slovenska prosvetna zveza v Trstu je priredila zelo uspelo revijo pevskih zborov. Na reviji so nastopili tržaški in goriški zbori. Sestavek o reviji pevskih zborov objavljamo na 5. strani. (Na gornji sliki: nastop združenih pevskih zborov, ki ga je vodil dirigent Frančko Zerjav)

Delegacija KPI na obisku v Jugoslaviji

Pozitivni razgovori

Delegacija KPI, ki jo je vodil generalni sekretar tovariš Togliatti, je bila en teden na obisku v Beogradu, kjer je imela razgovore z delegacijo ZKJ pod vodstvom tovariša Tita. Ob zaključku razgovorov je bilo objavljeno skupno poročilo, ki pravi:

«V proučevanju mednarodnega položaja sta obe delegaciji ugotovili, da se je bistveno spremenila slika sodobnega sveta, v katerem je čedalje večja vloga socialističnih držav in novoosvojenih držav.»

Zmaga in prodor socializma sta ustvarila nove pogoje za samostojnejšo politiko številnih držav, ki stremijo po utrditvi svoje neodvisnosti in po sodobnem notranjem razvoju. Hkrati je postalo očitno, da se obstoječa svetovna nasprotja ne morejo reševati na star način in da bi nova svetovna vojna bila katastrofalna za človeško civilizacijo. Zato so vsi narodi resno zainteresirani za mir in uveljavljanje politike biroljubne koeksistence.

ZKJ in KPI sodita, da je politika aktivne koeksistence postala v sedanjih pogojih nujnost za vse narode in države. Aktivna koeksistence je danes eno najaktualnejših zahtev človeštva, pogoj vsakega demokratičnega razvoja, potreba socializma in v sedanjih dobi eno najmočnejših političnih sredstev borbe mednarodnega delavskega gibanja za družbeni napredek in krepitev socialističnih sil na svetu. Borba za utrditev miru in uveljavljanja politike miroljubne koeksistence je najširša platforma enotnosti, na kateri se lahko zbirajo vse sile, ki so za pozitiven razvoj.

Borba za mir in preprečevanje jedrske vojne ni v nasprotju z borbo zatiranih narodov proti zatiravcem in z borbo delavskega razreda proti izkoriščanju, temveč se prežema s to borbo in jo spodbuja.

ZKJ in KPI ugotavljata, da se danes svet vedno bolj deli na tiste, ki so za mir, in tiste, ki vidijo perspektivo v hladni vojni, in da so se zboljšali pogoji za borbo proti napadalnim silam in tistim, ki so do sedaj otežkočali sporazumevanje med državami in narodi. Socializem dobiva vedno bolj značaj enotnega svetovnega družbenega in gospodarskega procesa, ki se razvija v zelo različnih oblikah.

ZKJ in KPI sodita, da so spori v mednarodnem delavskem gibanju odraz neenakosti, različnosti procesa pri graditvi socialistične družbe. Ti spori lahko postanejo samo hujši, če posamezne partije skušajo, kot to skuša KP Kitajske, vsiliti svoja politična in idejna stališča in celo svojo državno politiko drugim partijam in gibanjem. Spori se ne morejo rešiti s proglašanjem volje in stremljenja po enotnosti, temveč z vztrajnim delom, ki vodi k novim zmagam demokracije, socializma in miru in z dopustitvijo, da se v praksi potrdi pravilno zavzetje stališč. Po

(Nadaljevanje na 6. strani)

Togliatti in generalni konzul SFRJ Janhuba na tržaškem kolodvoru. Delegacijo KPI so pozdravili tudi predstavniki tržaških komunistov

TOGLIATTI O UTRDITVI MIRU in enotnosti mednarodnega delavskega gibanja

Delegacija KPI je med svojim bivanjem v Jugoslaviji obiskala tudi tovarno «Industrija precizne mehanike» v Beogradu, kjer so ji delavci in tehniki priredili priskrben sprejem. Iz govora, ki ga je ob tej priliki imel tov. Togliatti povzemamo naslednje:

«Jugoslovanski in italijanski delovni ljudje imajo pred seboj enake cilje: emancipacijo dela, konec izkoriščanja delavcev, vzpostavitev družbe, zasnovane na svobodi, na družbeni enakosti, bratstvu in miru med narodi.»

Poznamo herojski boj — tako je poudaril Togliatti — ki ga je Jugoslovansko ljudstvo stoletja bojevalo za nacionalno svobodo, zlasti pa smo občudovali boj proti fašizmu. V tem boju smo se borili na isti fronti, proti istemu sovražniku. V boju proti fašizmu se je razvila med nami bratska solidarnost.

Kadar so bile med našima partijama razlike, je bila to za nas boleča in huda stvar. Naglo smo se angažirali zato, da bi našli poti razumevanja in prijateljstva, našli smo to pot ter želimo odločno in brez omahovanja napredovati po njej. Vemo, da je Jugoslavija socialistična država, kjer se tudi proizvodnja in gospodarsko življenje usmerjata demokratično, z neposrednim sodelovanjem delavcev v interesu vsega ljudstva, kakor tudi mora biti v socialistični družbi.

Tisti, ki si prizadevajo zanikati to resnico, so bodisi pozabili ali niso nikoli niti od daleč poznali naše doktrine.

Jugoslovanskim komunistom in delavcem gre zasluga za izsleditev poti izgradnje socialistične družbe, ki ne samo ustreza Jugoslaviji, am-

pak sloni na močnem razvoju iniciativnosti množic in torej na trdni enotnosti demokratičnih in socialističnih načel. Iz tega izvira velika vrednost, ki jo ne more nihče zanikati.

Velika Oktobrska revolucija je odprla vsemu svetu perspektivo socializma in to veliko zmago je dal svetu revolucionarni genij Lenin. Toda zdaj mora vsak narod, vsak posamezni delavski razred, vsaka komunistična partija uresničevati socializem v pogojih svojega nacionalnega in družbenega življenja. Italijanski komunisti živijo in delujejo v precej drugačnih pogojih kot so v Jugoslaviji. Italijansko ljudstvo mora napredovati k socializmu po specifični poti, ki izvira iz italijanskih gospodarskih in družbenih pogojev.

Nam je potreben mir, da bi se lahko branili in da bi lahko razvijali demokratične svoboščine ter napredovali k socializmu. Pa tudi vsem narodom, vsem državam, vsem ljudem je danes potreben mir. Nova vojna ki bi se bojevala z atomskim orožjem, bi pomenila katastrofo, morda popolno uničenje civilizacije. Samo norec lahko misli ali računa na takšno perspektivo. Toda če želimo, da ne pride do te katastrofe, potem je treba korenito preusmeriti mednarodno politiko. Pozivanje na vojno kot sredstvo za reševanje mednarodnih problemov je treba zamenjati s politiko mirne in aktivne koeksistence, ki bo čedalje bolj razvijala in krepila sile miru in boj za mir. Danes ni možna nobena druga alternativa.

V tem je naloga delavskega razreda in mednarodnega komunističnega gibanja. V boju za koeksisten-

Za gospodarski in socialni razvoj dežele Furlanije-Julijske krajine

Enotno gibanje za preokret na levo in za dejansko ustanovitev dežele

Razvoj političnega in gospodarskega položaja v državi in v naši deželi potrjuje pravilnost programa, ki ga je izdelala in predložila naša partija in za katerega se je 28. aprila 1963 izreklo osem milijonov volivcev.

Poskusi krščanske demokracije in drugih strank takomenovanega levega centra, da bi se izognili problemom, ki so nastali po volitvah, so po dolgi krizi privedli do sestave začasne poslovne vlade, ki je še bolj zaostala ozračje nezaupanja in negotovosti v državi, koristila desničarski involuciji, poslabšala življenjske pogoje delavcev in ljudskih množic, predvsem zaradi neprestanega večanja življenjskih stroškov.

Sedanja „rešitev“ politične krize ne predstavlja premika na levo

V tem položaju se kaže še bolj nujna in neobhodno potrebna dejanska preusmeritev na levo, ki naj spoštuje zahteve milijonov volivcev in za katero se enotno borijo delavske množice. Toda namesto premika na levo, je bila sestavljena vlada levega centra, ki pa v resnici predstavlja preusmeritev PSI na desno, poskus vključitve enega dela delavskega gibanja v sedanji sistem oblasti, ustvaritve pogojev za razcep delavskega razreda in organiziranega množičnega gibanja.

Taka rešitev dolgotrajne vladne krize, do katere je prišlo po tajnih pogajanjih, kompromisih in celo spletkah «centriza», ni rešila politične krize temveč je celo poslabšala položaj v državi.

Programski sporazum o sestavi sedanje vlade, ne teži po prelomu s preteklostjo ter nima nobene prave perspektive za

uspešno borbo proti reakciji, ki tare italijansko družbo in ki je poglaviti razlog zaostalosti tudi v naši deželi. Ta sporazum se zavzema za nadaljevanje tradicionalnih usmeritev prejšnjih vlad, da si zagotovi zaupanje vodilnih skupin kapitalistične buržoazije.

Sedanja vlada ne zasleduje take zunanje politike, ki bi omogočila neodvisno zunanjo politiko ter odločne iniciative za pomiritev in razorožitev. Nova vlada namesto, da bi zasledovala tako politiko, se je obvezala, da bo pristopila k atomski oborožitvi NATO, da bo sodelovala v takomenovani multilateralni oborožitvi in prvi koraki, ki jih je sedanji zunanji minister napravil v tujini, potrjujejo zvestobo vlade takomenovani «atlantski lojalnosti». Nadaljevanje take politike bo prineslo še večje poslabšanje gospodarskega položaja, saj se v takem ozračju ne morejo odstraniti vojaške služnosti, ne vojaške baze in ne morejo se ustvariti novi odnosi med Italijo, socialističnimi državami ter državami Afrike in Azije, ki so šele pred kratkim dosegle neodvisnost.

Današnje naloge komunistov

V tem položaju se postavlja novi problemi pred delavsko in demokratično gibanje in predvsem pred Komunistično partijo, ki je največja demokratična sila v opoziciji. KPI

je danes bolj kot kdaj koli bistvena in odločilna komponenta novega in še močnejšega enotnega gibanja, ki naj v sporazumu s silami v notranjosti drugih demokratičnih strank zavrnejo dvoumno rešitev globoke politične krize, ter povede naprej borbo, ki je potrebna za preokret na levo.

V tem okviru se postavlja pred komuniste Julijske krajine in Furlanije naloga, da dajo največji delež v iniciativi za razvoj enotne borbe za izboljšanje plač in življenjskih razmer, za gospodarski in socialni razvoj.

Nadaljujmo borbo za dokončno ustanovitev avtonomne dežele

Rezultati velike volilne bitke leta 1963 so bili tudi v naši deželi pozitivni in so ustvarili pogoje za nadaljnje napredovanje demokratičnega razvoja, ki naj izhaja iz pridobitve dežele s posebnim statutom, iz borbe za njeno čimprejšnjo popolno uresničitev, z izvolitvijo prvega deželnega sveta kakor tudi z ustanovitvijo tržaške pristaniške ustanove. Tudi v Furlaniji in Julijski krajini so rezultati volitev z dne 28. aprila pokazali nezadovoljstvo ljudskih množic ter voljo po preporodu. Krščanska demokracija je iz teh volitev izšla poražena, tudi desnica je zgubila glasove in MSI je zgubila oba poslanca, ki jih je prej imela v naši deželi. Komunistična partija pa je šla naprej in je utrdila svoje položaje.

Vodstvo krščanske demokracije si je naprtilo težko odgovornost s tem da je toliko časa paraliziralo parlamentarno dejavnost, s tem da je zakasnilo tudi odobritev volilnega zakona za deželni svet. Odgovornost je tem večja tudi zato, ker je omogočila še nadaljnji razvoj monopolističnih skupin.

Sedaj je potrebno, da gremo naprej, da nadaljujemo borbo za dokončno ustanovitev in funkcioniranje dežele. Uspeh v tej borbi je tudi tokrat odvisen od udeležbe najširših množic in od tega, kako bodo komunisti znali delovati za preprečitev uresničitve konservativnih načrtov sedanjega vodstva demokristjanske stranke, za uresničitev zahtev delavskih in kmečkih množic, za uspeh borbe proti draginji itd. itd..

Za svobodni razvoj slovenske manjšine

Borba za svobodni razvoj slovenske narodne manjšine v naši deželi je sestavni del splošne borbe, ki jo komunisti vodimo za prenovitev države, za preokret v zunanji in notranji politiki, za mir in demokracijo. Delovanje komunistov na področju slovenske narodne manjšine temelji na določilih resolucije, ki jo je vodstvo KPI sprejelo maja 1961 in katero je kasneje potrdil tudi X. kongres partije ter je tako postala veljavna za vse člane KPI.

Na osnovi omenjene resolucije je naša partija skupno s svojimi parlamentarci vodila veliko bitko med razpravo o posebnem statutu za dežele teh zahtevala zagotovitev popolne enakosti med Italijani in Slovenci in poudarila, da bo nasprotovala vsem poskusom asimilacije slovenske skupnosti. Svojo doslednost je KPI pokazala tudi s tem, da je omogočila izvolitev slovenske poslanke v rimski parlament.

Borba za pravice Slovencev se mora nadaljevati tako v parlamentu kot v bodočem deželnem svetu in v krajevnih upravah. Pri tem pa je potrebno podčrtati odgovornost krščanske demokracije in njenih zaveznikov, ki so krivi, da niso bile uresničene pravične zahteve in ki so skupno z liberalci, monarhisti in fašisti nasprotovali uresničenju načel republiške ustave, ki se tičejo pravic naše narodne manjšine.

V bodočem deželnem svetu bomo postavili konkretne predloge za izpopolnitev člena 3 deželnega statuta. Zahtevali bomo:

— pravico, da se Slovenci lahko poslužujejo svojega jezika pri občevanju z oblastmi, v javnih uradih in na sodiščih;

— dvojezične objave, dvojezične cestne kazipote, napise na sedežih javnih ustanov v vseh krajih, kjer živi slovenska skupnost;

— enakost slovenske manjšine z drugimi državljani, kar se tiče pravice do šolanja v lastnem jeziku, v osnovnih, srednjih in strokovnih šolah, v otroških vrtcih in podpore kulturnim in rekreativnim ustanovam;

— gospodarski razvoj prebivalstva slovenskega jezika.

KPI smatra, da je bistvenega pomena za uspeh v tej borbi, najširša enotnost slovenske manjšine v deželi in za ustvaritev te enotnosti bodo komunisti dali svoj največji delež.

Takomenovana «Skupna slovenska lista», ki je bila ustanovljena na pobudo vodilne skupine katoliške desnice ne služi enotnosti slovenske manjšine temveč je sredstvo za ločitev Slovencev, za izolacijo slovenske manjšine od italijanskega demokratičnega prebivalstva in je torej sredstvo, ki slabi borbo za dosego popolne enakopravnosti Slovencev, kar je v načrtih demokristjanske vodilne skupine, katera sicer izjavlja, da imajo Slovenci pravico do popolne enakopravnosti, po drugi strani pa s svojimi spletkami favorizira politično in narodnostno asimilacijo slovenskega prebivalstva.

Tudi politični sporazum med krščansko demokracijo, socialdemokrati, republikanci in socialisti glede ustanovitve levega centra v tržaški občinski in pokrajinski upravi se v bistvu ne razlikuje od politike, ki jo zasleduje krščanska demokracija. Zato nič čudnega, da je tudi v tem sporazumu prevladala volja krščanske demokracije. V tem sporazumu sploh ne prihaja do izraza temeljno načelo o reševanju slovenskih problemov in v njem ni nobene točne obveznosti o specifičnih zahtevah slovenskega prebivalstva, dočim se določila posebnega statuta londonskega sporazuma sploh ne omenjajo.

Naša partija obsoja paternalizem krščanske demokracije tudi na tem področju in poudarja, da ima slovensko prebivalstvo, ki je bilo protagonist dolge in težke borbe proti fašizmu, kot italijanske delavske množice dežele iz vse države, ki so danes protagonist v borbi za mir, demokracijo, za gospodarski in socialni razvoj, od katere je odvisen tudi svobodni razvoj slovenske skupnosti.

Popolna enakost med Slovenci in Italijani v naši deželi je predpogoj za miroljubno sožitje med obema narodoma. Zato pa je treba odpraviti sleherni pojav podžiganja k narodnostni mržnji in pospeševati vedno boljše odnose tako med Slovenci in Italijani v naši deželi, kakor tudi odnose med Italijo in Jugoslavijo v duhu mednarodnega sodelovanja, ki je življenjskega pomena za našo deželo.

K izboljšanju teh odnosov so dali svoj prispevek tudi obiski delegacij Komunistične partije Italije v Sloveniji in Zveze komunistov Slovenije v naši deželi, ki so si sledili v zadnjih letih.

Tržaško pristanišče je bilo nekoč eno največjih v Sredozemlju, danes ni več niti med prvimi italijanskimi pristanišči. Zgrešena vladna politika mu onemogoča, da bi vršilo vlogo posredovavca med Podonavjem in Prekomorjem. Z ustanovitvijo dežele Furlanija-Julijska krajina se tudi Trstu odpirajo boljše perspektive

Miroljubna politika pogoji za razvoj gospodarstva naše dežele

Vojaške služnosti škodujejo gospodarstvu dežele

Gospodarski razvoj v naši deželi je v veliki meri odvisen od razvoja miroljubne politike. Furlanija-Juljska krajina meji s področji NATO in SET na eni strani in socialističnim svetom na drugi strani. Tržaško pristanišče se je razvilo predvsem po zaslugi izmenjav med Srednjo Evropo, Srednjim in Daljnim Vzhodom, Afriko in Ameriko. Trst in vsa dežela lahko ohranita ter razvijeta svojo naravno vlogo samo če bo Italija spremenila svojo politiko z državami Srednje in Vzhodne Evrope, ki so po veliki večini socialistične in z deželami, ki so v zadnjih letih dosegle svojo neodvisnost. Atlantska politika prejšnjih italijanskih vlad je povzročila propadanje Trsta. Po krivdi zgrešene politike se promet v tržaškem pristanišču krči, dočim raste promet v drugih pristaniščih. Dosedanje italijanske vlade, namesto, da bi vodile tako zunanjo politiko, ki bi pospeševala izmenjave z državami v tržaškem zaledju, so se zavemale za postavitev tujih vojaških oporišč v deželi, za širjenje vojaških služnosti najrazličnejših vrst zaradi česar ni bilo mogoče realizirati niti načrtov za izboljšanje povezave z mejnimi deželami, med katere spada tudi avtocesta Trst-Benetke-Videm-Trbiž, avtocesta Palmanova-Gorica-Ljubljana, železnica Videm-Portogruaro-Benetke, dvotirna železnica, ki povezuje Trst z Avstrijo, deželno letališče itd. Vojaške

služnosti so prizadele več kot sto občin naše dežele. Na področju občin, ki so podrejene vojaškim služnostim, ni mogoča nobena sprememba prav zaradi teh služnosti. Zato je nujno odpraviti te služnosti. To pa bo mogoče doseči samo v ozračju miroljubne politike.

Zaradi tega imajo za našo deželo še poseben pomen moskovski sporazum, sklenitev nenapadalnega sporazuma med Atlantskim in Varšavskim paktom ter nadaljnji koraki na poti miroljubne koeksistence in razorožitve.

Prav zato je ena od najpomembnejših nalog, ki se postavlja pred nas prav ta, da se v naši deželi razvije široko množično gibanje za mir in razorožitve.

Cilji gospodarskega načrta

Cilj deželnega načrta za gospodarski razvoj mora biti: zagotovitev večje produktivnosti, zavezitev izseljevanja in odprava brezposelnosti. Zato se postavljajo tudi problemi: delitev dohodkov v korist delavcev, agrarna reforma, industrijski razvoj, razvoj prometa

Ni mogoče pričakovati, da bo prišlo do industrijskega razvoja brez izboljšanja deželne

tržišča. To tržišče pa se bo izboljšalo le, če se bodo izboljšali življenjski pogoji kmečkih množic in če bodo delavci dosegli višje mezde. Po drugi strani pa je gospodarski razvoj v deželi odvisen tudi od zmanjšanja pritiska monopolov. In prav zato morajo biti akcije, ki jih naša partija vodi za gospodarski razvoj v deželi, tesno povezane z borbo proti monopolom.

Borba za uresničitev gospodarskega razvoja mora imeti pred seboj te-le cilje:

— Državna industrija mora imeti antimonopolistično funkcijo. Ta industrija je namreč jedro celotne industrije, saj zaposluje 12% vse delovne sile v deželi. Borbe delavcev v podjetjih IRI morajo imeti za cilj tudi spremembo kriterijev investiranja. V ta okvir spada tudi moderniziranje in okrepitev ladjedelnic v Trstu in Trbižu; uresničitev novih iniciativ na industrijskih področjih v Furlaniji in razvoj rudnikov v Rajblju.

V okvir nove pomorske politike spada:

— Ustanovitev proste cone, ki naj omogoči emporiju enako vlogo, kot jo že imajo Hamburg, Bremen in Reka; sprememba klavzul pogodbe o Skupnem evropskem tržišču, ki naj odpravi privilegije, ki jih imata Hamburg in Bremen na škodo Trsta; obnovitev in okrepitev pomorskih prog, ki so nekoč imele svoje izhodišče v Trstu; moderniziranje in izpopolnitev pristaniških naprav ter zgraditev VII. pomola.

V ta okvir spada tudi izpopolnitev komunikacijskih zvez tako z drugimi italijanskimi deželami kot s kraji onstran državne meje.

Sporazum o obmejnem prometu z Jugoslavijo je rodil pozitivne sadove. Potrebno je, da se ta sporazum izpopolni tudi z razširitvijo obmejnega pasu, tako, da bi v ta pas bila na tej strani vključena vsa Furlanija-Juljska krajina, na drugi strani pa celotno ozemlje Slovenije. Podoben sporazum bi moral doseči tudi z Avstrijo in v pas maloobmejnega prometa bi morala biti vključena Koroška.

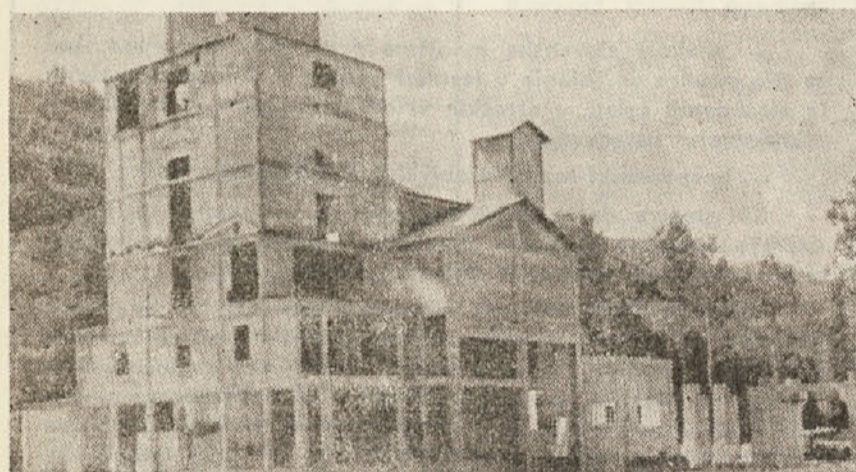
Za rešitev kmetijstva

Kmetijstvo v naši deželi se nahaja v hudi krizi. Posledice te krize čuti vse kmečko prebivalstvo. Prav ta kriza sili kmečke ljudi, da zapuščajo zemljo in iščejo zaposlitev drugje.

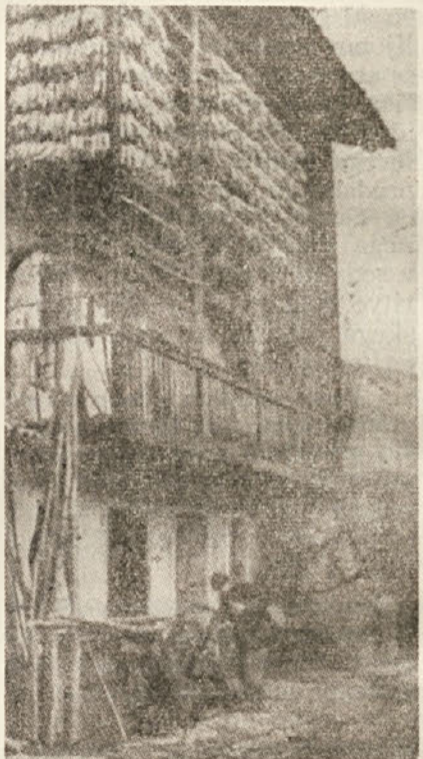
Ob ljudskem štetju leta 1951 je bilo v deželi Furlaniji-Juljski kraji ni 150.403 ljudi, ki so se aktivno ukvarjali s kmetijstvom, deset let kasneje, t. j. ob zadnjem ljudskem štetju pa okoli 92.000. V videmski pokrajini se je leta 1951 39,8 odst. prebivalcev ukvarjalo s kmetijstvom, leta 1961 pa samo 25,7 odst. in leta 1963 je to število padlo na 23 odst.

Med poglavitne činitelje, ki silijo kmečko prebivalstvo k zapuščanju kmetij spada zastarela agrarna struktura, pa tudi cene kmečkih pridelkov, ki ne odговarjajo drugim stroškom in ki ne morejo poplačati truda, s katerim je združeno obdelovanje zemlje. Razvoj kmetijstva močno zavirajo veliki monopoli. Zaradi neugodnih razmer mali in srednji kmetje ne morejo bonificirati svojih posestev. Ne dvomno ima svoje negativne posledice tudi prevelika razdrobljenost zemljišč, kar zlasti onemogoča sodobnejše obdelovanje zemlje. Zadržništvo, ki je v preteklosti odigralo zelo važno vlogo v kmetijstvu, ne more danes vršiti svojega poslanstva predvsem zaradi pomanjkanja sleherne avtonomije.

Zato se postavlja nujna zahteva po temeljni spremembi agrarne politike, kajti brez te ne bo mogoče obvarovati kmetijstva pred nadaljnjim propadanjem, ki bi ne dvomno prineslo še hujše posledice za celotno gospodarstvo Juljske krajine in Furlanije.

Nekdanja cementarna v Sv. Leonardu v Slovenski Benečiji. V njej so bili zaposleni številni domačini. Danes je cementarna zaprta in delavci morajo iskati zaposlitev v tujini

Tipična kmečka hiša v Slovenski Benečiji

Razširimo in učvrstimo naše vrste

Razvoj enotne borbe množic in političnih iniciativ za napredovanje dežele, postavlja kot bistveni problem ustvaritev množične in borbene partije. Ta potreba je bolj kot kdaj koli občutena v vseh štirih federacijah naše dežele.

Povečanje vpliva naše partije terja povečanje njenega članstva. Zato se postavlja naloga, da komunisti še bolj povečajo svoja prizadevanja za razširitev svojih vrst. Pogoji za uresničitev tega cilja obstajajo povsod, posebno še v industrijskih središčih, kjer se je število delavcev v zadnjih desetih letih občutno povečalo.

Potrebno je, torej, da zmanjšamo razliko med številom volivcev KPI in številom vpisanih v njene organizacije. S tem se

veda ni rečeno, da na drugih sektorjih ni mogoče ničesar doseči. Dejstvo je, da obstajajo velike možnosti za razširitev naše partije tudi med kmečkim prebivalstvom, kakor tudi med drugimi sloji delovnih ljudi.

V vrstah ženskih množic so, zlasti v zadnjem obdobju, nastale velike spremembe. Žena je danes dejansko vključena v splošni proizvodni in socialni proces. Obstajajo pogoji za razširitev partije v vrstah ženskih množic in za odpravo razlike med številom moških in žensk vpisanih v našo partijo. In to je ena izmed najnujnejših nalog, ki stoje pred vso partijo.

Pa še nekaj besed o mladini: Potrebno je, da pridobimo za ideale komunizma mlade gene-

racije. Prav z vstopom mladine v naše organizacije bomo dosegli, da bo postala široka, množična partija, partija bodočnosti. Organizacija mladih komunistov ima torej veliko možnosti pred seboj.

Značaj borbe, ki jo vodi naša partija za demokratično in socialistično preobrazbo družbe, nove naloge velike sile demokratične opozicije, ki se ne omejuje samo na propagando temveč predlaga in uresničuje najrazličnejše probleme, tudi gospodarske in socialne spremembe, terjajo od partije, da izvede tudi svoje organizacijske spremembe.

Bistvenega pomena je sposobnost osnovnih organizacij, predvsem tistih, ki delujejo v proizvodnji. Zato je potrebno,

da se okrepi nenadomestljiva funkcija tovarniških in sekcijskih organizacij, ki naj bodo temeljna središča političnega življenja, delujoča v neposredni povezanosti z delavci in z ljudskimi množicami.

Ustanovitev krajevnih in mestnih komitejev je že rodila pozitivne sadove, četudi se vsi ti komiteji še niso razvili tako kot je potrebno. Razčlenjenost in prilagoditev posebnim krajevnim pogojem, ki so v gospodarskem in socialnem pogledu tako različni, se mora izpopolnjevati in nadaljevati. Zato se morajo v vseh krajih, kjer so za to dani pogoji, ustanoviti partijski organizmi, sposobni, da žive in razvijajo svojo politično dejavnost v okviru organizmov federacij in dežele.

V sestavih, ki jih objavljamo na 3. in 4. strani, smo skušali nakazati nekaj problemov, o katerih bodo komunisti Juljske krajine in Furlanije razpravljali na II. deželni konferenci KPI, ki bo v Trstu dne 25. in 26. t. m.

V prihodnji številki bomo obširneje poročali o poteku omenjene konference ter tako seznanili ne le člane partije, marveč najširšo javnost s problemi, o katerih bodo komunisti na tej konferenci razpravljali.

Revija slovenskih pevskih zborov

Naj pesem družijo naše prosvetno delovanje, naj ga poživijo in oplodijo!

Kdor poje zlo ne misli. To je bilo napisano na odru.

Dosti nas je, ki dobro v srcu mislimo! Natrpna dvorana na stadionu «I. maj». Veseli pogledi uprti na oder, kjer je v skoraj dveh urah zapovrstju nastopilo osem pevskih zborov — iz Repna, Križa, Dola-Poljan, Bazovice, Trsta, Steverjana, s Padrič in Proseka-Kontovela ter kot gost pevski zbor reških Slovencev «Bazovica».

Izbran spored narodnih in umetnih pesmi sta ob spremljavi trebensko-gropanjske godbe zaključili prelepi partizanski pesmi: «Komandant Stane» in «Pesem XIV. divizije». Ti dve pesmi so zapeli združeni zbori.

V dvorani je marsikomu manjkalo le malo korajže, da bi potegnili s tem ali onim zborom. Malokje tako lepo izražamo svoja čustva kot v zborovski pesmi. Zato poživimo naše pevске zборе! Naj pesem družijo naše prosvetno delovanje, naj ga poživijo in oplodijo!

s.h.

Moški pevski zbor iz Velikega Repna

Pevski zbor iz Steverjana pri Gorici

Pisatelj Ksaver Meško je umrl

Ksaver Meško, nestor slovenskih pisateljev, je umrl. Letos bi bil dopolnil devetdeset let. Z njim je slovenska književnost izgubila poslednjega sopotnika «moderne».

Meško se je rodil (1874) v Ključarovicah pri Ormožu na Stajerskem. Izšel je iz preproste kmečke družine. Kot duhovnik je služboval v raznih krajih na Slovenskem, in nekaj časa tudi na Koroškem. Med prvo svetovno vojno so ga zaradi narodne zavednosti preganjali. Med nemško okupacijo je živel v izgnanstvu na Hrvaškem, v Sarajevu, Beogradu in končno v Stični na Dolenjskem. Po osvoboditvi se je vrnil na Stajersko, kjer je živel do smrti.

Meško je pisal pesmi, novele, romane, povesti in drame. Njegova najpomembnejša dela so: «Kam plovemo?» (roman iz leta 1897), «Na Poljani» (prav tako roman, napisan leta 1907), «Ob tihih večerih» (zbirka novel in črtic, napisana leta 1904), «Mati» (drama, ki simbolizira domovino, napisana leta 1914), «Na smrt obsojeni» (dramatske slike, ki obsojajo krivice, ki se gode slovenskemu ljudstvu na Koroškem) idr. Po osvoboditvi je izšlo še več drugih njegovih del, med katerimi tudi «Iz srca in sveta», «Novele» in «V koroških gorah».

Iz njegovih del preveva globoka domovinska ljubezen ljudi, ki so se odtrgali od domovine, šli po svetu za kruhom ali pa so bili pregnani

Kulturna kronika

SOVJETSKO-ITALIJANSKO kulturno sodelovanje se bo letos pomembno okrepilo. Po sporazumu, ki so ga podpisali pred kratkim, bodo organizirali v Italiji tečaje ruščine, v Sovjetski zvezi pa tečaje italijanščine. Na petih razgovorih se bodo sestali pomembni znanstveniki iz obeh držav. Ob razstavi sovjetske arhitekture in urbanizma v Italiji bo prirejeno posvetovanje italijanskih in sovjetskih arhitektov. Gledališki umetniki iz obeh držav se bodo sestali na strokovnem razgovoru ob otvoritvi razstave o zgodovini sovjetskega gledališča. V Rimu bo tudi posvetovanje o avtomatizaciji ter debata o sodelovanju delavcev v organiziranju in planiranju sovjetskega gospodarstva. Srečali se bodo tudi italijanski in sovjetski zgodovinarji.

BALET moskovskega gledališča BOLSOJ je na svoji turneji po Združenih državah Amerike, Kanade in Mehike doživel izredno velik uspeh. Na tej turneji, ki je trajala tri mesece, je nastopil 75 krat. Predstav se udeležilo več kot 300.000 gledavcev.

V JUGOSLAVIJI bodo ustanovili sklad «AVNOJ», iz katerega bodo podeljevali nagrade za rezultate, ki imajo izreden pomen za razvoj in napredek SFRJ. Ta sklad bo ustanovljen ne le v znamenju trajnega spomina na zgodovinske sklepe drugega zasedanja AVNOJ v Jajcu, temveč tudi zato, da bi z družbenim priznanjem in z denarnimi nagradami dal pobudo za hitrejši razvoj znanosti, kulture, umetnosti in drugih področij. Iz sredstev sklada bodo nagrajevali posamezne državljane ali skupine državljanov. Sklad bo podeljeval tudi štipendije tako jugoslovanskim študentom kot tujim državljanom za znanstveni študij jugoslovanskega družbeno-ekonomskega sistema. Nagrade bodo podeljevali 29. novembra vsako leto.

ZALOŽBA «LIPA» v Kopru je izdala povest Stanke Vilharjeve «Sence pod Matajurjem». Pisateljica je za to delo je lani prejela Kajuhovo nagrado.

Ista založba je oskrbela tudi drugo, predelano izdajo romana tržaškega pisatelja Borisa Pahorja «Onkraj pekla so ljudje».

MLADINSKA KNJIGA v Ljubljani izdala knjigo z naslovom «Kolumba vesolja». Pod tem skupnim naslovom so izšli avtobiografski spomini sovjetskih kozmonavtov Jurija Gagarina «Pot v vesolje» in Germana Titova «700.000 kilometrov v vesolju». Delo je prevedel Dušan Zeljeznov.

JOZA HORVAT, hrvaški književnik, ki živi in deluje na Reki, je bil pretekli teden gost Slovenskega kluba v Trstu. Horvat, ki je avtor romana «Maček pod čelado», je govoril o humorju, istočasno pa je naštel celo vrsto dogodivščin iz lastnega življenja.

Srečanje Levstika s Karadžičem

Ob stoletnici smrti očeta srbske književnosti

Vuk Stefanovič Karadžič je umrl pred sto leti. Ta mož je postavil temelj srbskemu književnemu jeziku in sestavil prvi srbski pravopis po pravilu: «Piši kakor govoriš, a beri kakor je napisano». Na Dunaju se je spoznal s slovenskim slavistom Kopitarjem. Pod njegovim vplivom je sestavil svoj program: obsežno Pesmarico, Pisemstvo srbskega jezika po govoru preproste-

ga ljudstva, Srbski slovar, Zbornik pregovorov in Srbske narodne pripovedke. Po njegovi smrti je izšlo še delo Življenje in običaji srbskega naroda.

Na Dunaju se je seznanil s Karadžičem tudi Slovenec Fran Levstik. Prvo njuno srečanje je v romanu Pogine naj pes, ki ga je napisal Anton Slodnjak, tako-le opisano:

Levstik se je napotil k Vuku. Njegovega prihoda se je Vuk očitno zelo razveselil, zakaj takoj je začel pospravljati razmetane papirje in knjige. Krepko je stisnil Levstikovo desnico in glasno poklical ženo Ano in hčerko Mino. Koščena lica mu je zalivala temna rdečica, ki je zamolklo sijala skozi njegovo črmljeno kožo in se silno odbijala od njegovih košatih belih brk, sršavih obrvi in redkih pramenov belih las, ki so mu silili izpod visokega fesa. Naglo in spretno se je gibal s svojo leseno nogo v tesni sobici in spraševal z živahnim glasom: «Slovenec ste? Kopitarjev rojak? Oh, ubogi kum! Veseli me, da ste se spomnili name! Ana... Mina!» Tudi Levstik je bil ganjen in z občudovanjem je gledal suhega starca, ki se mu je zdel, da ni rojen iz očeta in matere, temveč izrezan iz planinskega bora. «Kaj želiš, oče?» se je nekdo oglasil v ozadju z globokim zametnim glasom, ki je bil skoraj bolj mladeniški kakor ženski. Levstik se je radovedno ozrl in v stranskih vratih je stala visoka mlada deklica, podobna starcu po obrazu in postavi. Vukovo izklesano obličje je spreletel svetel nasmeh. «Pozdravi, Mina, dragega gosta, Slovenca Levstika, rojaka nepozabnega kuma Jerneja!» Lahno je pristopila in pozdravila. Starec jo je gledal z ljubečimi očmi. «Poišči mamico! Pripravita malico! Ne pozabita gnjati, pa sremske črmine takoj prinesi, da lahko začneva junaški razgovor.» Mina se je nasmehnila in odšla. «Od desetih otrok, ki so se mi živi narodili, imam danes samo še njo in sina Dimitrija.» Obrnil se je nekoliko v stran in Levstiku se je zdelo, da si je utrl solzo iz očesa. Toda priseči ne bi bil mogel, kajti starec je nenadoma tlesnil z rokami in kriknil: «Glejte jo!» Med vrati je stala debelušna, živahna starka s širokim nemškimi obrazom. V rokah je držala pladenj s krožniki in kozarci, preko kopolca pa si je vrgla belo krušnico. «Da, da, pri nas je neprenehoma tekla zibelka, dokler sva bila za to. Kajne, mati Ana, pokora švabska? Saj bi se ti še vedno hotelo!» «Jaz nisem glava družine in vselej sem skušala ustreči samo — tebi.

Ce ni bilo sreče, ni bila moja krivda,» je tiho rekla starka in se zatopila v gospodinjsko delo. «No, no, ne s takšno naglico! Poglej si nekoliko tega čvrstega mladeniča! Ali se ti ne zdi, da je malce podoben nepozabnemu kumu? Po stasu ne, ali oči, oči...!» Mati Ana si je obrisala roke v bel predpasnik in je naglo segla gostu v roke. Nato pa je urno nadaljevala s svojim delom: pospravljala je knjige in papirje, pogrnila mizo in razvrstila s posebno obrednostjo krožnike in kozarce. «Eh, Ana, pušči te švabske ceremonije!» Vuk je nestrpno pokimal z glavo in tlesnil z jezikom, kakor da bi hotel izraziti posebno nezadovoljstvo. Levstik ga ni razumel, on pa mu je potrkal po rami in prezirljivo rekel: «Nemka je, pa še Dunajčanka povrh, in nima druge misli in skrbi, kakor da bi me pasla in napajala po vzgledu nemške gospode. Prijatelj, kako smešni se mi zde ti krožnički in kozarčki, če pomislim, kako smo jedli in pili v četi, Čurčija in Jakova Nenadoviča!» Levstiku se je gospa Ana nekoliko smilila, ona pa se je smehljala moževim besedam z zvestim, malce bedastim smehljajem, kakor bi si jih bila razlagala kot posebno pohvalo. Gospodar se ni zmenil več zanjo, potegnil je gosta k sebi in mu razkazoval podobe otrok na steni. «Poglejte mladiča Sava! Ni lep in rahel kakor jutranja rosa? Namenil sem ga ruskemu gospodarju, pa ga je ugrabila smrt kot mlečnozobega kadeta v Petrogradu. Ta rdečelični fant je moj Dimitrij. Lepo je dorasel, hvala Bogu! Tega sem namenil Srbiji. Letos dovrši avstrijsko vojaško šolo, takoj nato pa odpotujem z njim h knezu Milošu in ga poprosim, naj ga sprejme v vojsko.» Starcu je vzdrlitel glas in se mu hripavo nalomil. «Ker nisem bil za puško sem se lotil peresa. Dimitrije pa naj zagradi za orožje. Knjiga ga ne veseli, mišice ima železne in Srbija še ni svobodna.» Levstik še ni slišal podobnih besed in zdelo se mu je, da posluša balado iz Vukove pesmarice. Mina je prišla z jedjo. Očetu so še svetleje zasijale oči. «Deset živih otrok se nama je rodilo. Prižigali so se in ugašali kakor zvezde v viharni noči. Poleg Dimitrija, ki sem ga namenil Srbiji, mi je ostala samo še tale hčerka. Poglej jo, dragi Slovenec, prava Srbkinja je, kakor je opeva pesem!» «Oh, očka, nikar me preveč ne hvali, da se ne prevzamem.» Starec jo je nevoljno pogledal, rekel pa ni nič. Medtem se je vrnila mati Ana z novimi jedili. Rekla je: «Gospodar, ponudi gostu užičke gnjati in nazdravi mu s sremsko črmino!» Nato pa je takole nadaljevala: «Gospod Levstik, mi živimo tukaj, kakor da bi bili globoko v Srbiji, ne pa na cesarskem Dunaju. Oče se še vedno ni navadil evropske hrane in je ves bolan, če mu ne moremo postreči z jedjo, katere je vajen od mladih nog. Na stara leta bi se najrajši vrnil domov in postal kmet.» «Zenska glava, ti tega ne razumeš! Ognjišče v hiši mojega očeta je ugasnilo. Da bi vsaj doživel trenutek, ko bo Dimitrij zagospodaril na dedovini v Tršiču. Toda on je mestni človek in ne ljubi zemlje in tudi ti je ne ljubiš, hčerka.» Starec je stopil k mizi. Nato je ponudil Levstiku kruha in soli ter ga povedel na častni sedež; ženski sta molčali, hči je povešala glavo, mati pa je z zvestimi očmi spremljala vsako možjevo kretnjo in čakala njegove dobre besede. Vuk pa je skrbel samo za gosta, pokladal je predenj najtolstejše grizljaje in ni odnehal, dokler ni izpraznil na dušek (Nadaljevanje na 6. strani)

